

RAADSVOORSTEL

raadsvergadering: 4 juni 2014
onderwerp: Advies gemeenteraad aanwijzing Begraafplaats Zuiderhof als beschermd monument
bijlage: ontwerp-besluit
datum: 26 mei 2014
gemeenteblad I nr.: 41
agenda nr.: 10

Aan de gemeenteraad,

1. Inleiding

Per brief van 20 november 2013 heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de procedure gestart tot aanwijzing van de Begraafplaats Zuiderhof als beschermd rijksmonument. De gemeenteraad wordt op grond van de Monumentenwet 1988 gevraagd een advies over de bescherming uit te brengen. De minister van OC&W wordt over uw besluit geïnformeerd.

2. Samenvatting van het voorstel

Voorgesteld wordt de minister van OC&W positief te adviseren over de beschermingswaardigheid van de Zuiderhof.

1. De Zuiderhof is één van de slechts 90 monumenten die geselecteerd zijn voor een plaats op de rijksmonumentenlijst in het kader van het aanwijzingsprogramma Wederopbouw 1959-1965.¹ Deze 90 monumenten zijn van topniveau.²
2. De Commissie voor Welstand en Monumenten heeft in haar vergadering van 28 januari 2014 een positief advies uitgebracht.
3. Het GNR, nog in bezit van een klein deel van de Zuiderhof, heeft geen enkel probleem met de aanwijzing van de Zuiderhof als rijksmonument. Dit deel wordt overgedragen aan de gemeente in het kader van het overdrachtsdossier volgens het collegebesluit van 1 oktober 2013.
4. De huidige planvorming om een kleinschalig crematorium in te passen, waarbij rekening wordt gehouden met de monumentale waarden en waarvan de realisering in 2015 wordt nagestreefd, vormen geen belemmering om de Zuiderhof van de gemeentelijke monumentenlijst over te laten gaan naar de rijksmonumentenlijst.

3. Aanleiding of huidige situatie/projectfase

Ad 1

De Zuiderhof, nu een gemeentelijk monument, is ontworpen door bureau W.M. Dudok en aangelegd/gebouwd in de periode 1958-1964, en bestaat uit een aulagebouw met zuilengalerij rond de binnenplaats, twee dienstgebouwen en een dienstwoning en de begraafplaats. Het is een van de laatste ontwerpen van Dudok. Hij ontwierp de begraafplaats als zelfstandig architect na zijn pensionering in 1957 maar was er nog tijdens zijn dienstverband mee begonnen. De begraafplaats ligt aan de zuidelijke rand van de bebouwde kom van Hilversum, tegen de Hoorneboegse Heide. De begraafplaats is heel ruim opgezet. De aula en toegang zijn in stemmig wit en blauw gehouden. De begraafplaats is precies zoals Dudok had bedoeld.

¹ Zie toelichting aanwijzingsprogramma Wederopbouw 1959-1965 in bijgaand voorstel tot aanwijzing als beschermd monument van de Begraafplaats Zuiderhof van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Zie voor een uitgebreide omschrijving in het voorstel het onderdeel: waardering en feiten

² De lijst monumenten en de beelden zijn te zien op www.cultureelerfgoed.nl/wederopbouwperiode-1959-1965

Er moet een gevoel van stilte, rust en waardigheid over je heen komen. Vandaar dat het ontwerp sober gehouden is. *“Dit is geen object voor architecturale praal. Met weinig middelen moet alles worden gezegd. Door de werking van de ruimtelijke verhoudingen moet de stemming, de humane sfeer, worden bereikt.”* De entree van de begraafplaats bestaat uit een ruim betegeld voorplein met links een waterpartij. De aula met de galerij omsluit het voorplein. De overkapping hiervan, met blauw geschilderde plafonds, rust op zuilen. Onder de linker overkapping is de entree naar de aula. Vanuit de aula heb je een overweldigend, mooi en waardig uitzicht over het brede gazon waarover de blik wordt opgenomen in de natuur daarachter. Het geheel ademt een sfeer van rust. Tijdens de restauratie in 1995-1997 zijn in de wanden van de galerij doorgangen gemaakt. Zo is het mogelijk rechtstreeks, vanaf het voorplein, de begraafplaats op te lopen. Dudok hield bij zijn ontwerp van de Zuiderhof reeds rekening met crematie en vormen van as bestemming. Hij ontwierp en realiseerde zowel een columbarium (urnenmuur) als het asverstrooingsveld. In 2004 zijn nieuwe velden op de begraafplaats Zuiderhof ingericht. Hierdoor is er voor de komende vijftien jaar op de Zuiderhof voldoende ruimte voor graven en as bestemmingen.

Ad 2

Wij hebben de Commissie voor Welstand en Monumenten om advies gevraagd. De CWM heeft in haar vergadering van 28 januari een positief advies uitgebracht:

De commissie staat positief tegenover het aanwijzen van de Zuiderhof begraafplaats als Rijksmonument. Zij onderschrijft de concept-waardestelling maar zou graag zien dat meer motivering wordt opgenomen met betrekking tot het contextuele aspect: waarom is juist deze begraafplaats belangrijk in verhouding tot andere, wat zijn de kernwaarden waardoor deze er uitspringt. Ook kan daarbij aandacht worden geschonken aan de landschappelijke aspecten. Met het oog op de voorgestane ontwikkeling van het crematorium is het goed dat aangegeven wordt waar wél vrijheid bestaat voor aanpassingen in het complex en waar dat niet het geval is.

Dit advies nemen wij over en onderschrijven de waarden van de Zuiderhof, zoals in de waardering die onderdeel uit maakt van het voorstel tot aanwijzing worden beschreven. Het verzoek om meer motivering zal in de brief aan de minister worden meegenomen.

Ad 3

Een klein deel van de Zuiderhof is nog in bezit van het Goois Natuurreservaat GNR. Dit deel maakt onderdeel uit van de overeenstemming met de gemeente over de eigendomsoverdrachten. Het GNR is in de gelegenheid gesteld om een zienswijze te formuleren over de aanwijzing als rijksmonument van de Zuiderhof. Het GNR heeft geen enkel probleem met de aanwijzing van de Zuiderhof als rijksmonument, ook niet ten aanzien van het perceel dat het GNR voornemens is over te dragen aan de gemeente in het kader van het overdrachtdossier.³

Ad 4

In de vergadering van de gemeenteraad van 11 december 2013 is de raad akkoord gegaan met het voorstel “Inpassing kleinschalig crematorium Zuiderhof, verbouw dienstwoning en verbetering inrichting openbare ruimte”. Dit voorstel voorziet in een kleinschalig crematorium op de Zuiderhof waarbij de inpassing van de crematoriumfunctie in een van de bestaande dienstgebouwen is voorzien. De Begraafplaats is nu een gemeentelijk monument, bij behoud en ontwikkelingen veranderen niet de uitgangspunten betreffende de balans tussen behoud van de waarden en het mogelijk maken van (nieuw) gebruik. De plannen worden ontwikkeld in overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Commissie voor Welstand en Monumenten. De RCE en de CWM adviseren het college over de plannen in het kader van besluitvorming omtrent vergunningverlening. Er zijn geen belemmeringen benoemd om de plannen te ontwikkelen.

³ Zie besluit college en raadsinformatiebrief 1 oktober 2013

- De Zuiderhof is al een gemeentelijk monument. De omgang met de cultuurhistorische/monumentale waarden wijzigt niet met de aanwijzing als rijksmonument. Het maakt geen verschil of de Zuiderhof een gemeentelijk- of een rijksmonument is bij de instandhouding van de monumentale waarden bij restauratie en ontwikkeling.
- Bij het voorbereiden van het voorstel voor de inpassing van een kleinschalig crematorium is onderzocht of dat mogelijk is in de bestaande bebouwing van dienstgebouw en dienstwoning zonder de monumentale waarden te veel aan te tasten. Dat de Zuiderhof eventueel werd geselecteerd voor de rijksmonumentenlijst was toen al bekend. Inpassing met instandhouding van de monumentale waarden is uitgangspunt. Uit het raadsvoorstel *Aanpassingen Zuiderhof: inpassing kleinschalig crematorium, verbouw dienstwoning en verbetering inrichting openbare ruimte* van 11 december 2013: “De inpassing kan op een dusdanige wijze worden gedaan dat de monumentale gebouwen uiterlijk (aan de buitenkant) ongewijzigd blijven. Alle aanpassingen worden op een kwalitatief hoogwaardig niveau uitgevoerd.” Het ontwerp moet nog worden ontwikkeld. Het dienstgebouw en de dienstwoning kunnen daarmee een nieuwe bestemming krijgen en worden aangepast en gerestaureerd. “Voorgestelde oplossingsrichting gaat uit van een sobere en doelmatige aanpak, te weten: met voorliggende plannen aan te sluiten op het sobere ontwerp van Dudok, de gemeentelijke monumentenstatus en verwachte rijksmonumentenstatus (...).”
- Op 22 augustus 2013 is vooroverleg geweest met de Commissie voor Welstand en Monumenten. De plannen werden toegelicht en een schetsontwerp voorgelegd. De commissie heeft over het principe positief geadviseerd. De planvorming en planuitwerking moet nog plaats vinden en een omgevingsvergunning worden aangevraagd.
- De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed adviseert over herbestemming en de plannen. De RCE heeft over het principe positief geadviseerd.

4. Doelstelling of gewenste situatie

De aanwijzing als rijksmonument in het kader van het aanwijzingsprogramma Wederopbouw 1959-1965, is een bevoegdheid van de minister op grond van de Monumentenwet 1988.

De aanwijzing als beschermd rijksmonument is een erkenning van de nationale waarden van de Zuiderhof. De gemeente blijft, evenals bij gemeentelijke monumenten, het bevoegde gezag. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft een adviserende taak bij herbestemming en grote wijzigingen. Tijdens de ontwikkeling van de plannen voor de inpassing van het crematorium wordt overleg gevoerd met de RCE. De gemeente kan een instandhoudingssubsidie aanvragen.

5. Risico's, oplossing en toetsing

Het college heeft het belangenonderzoek uitgevoerd (omdat een deel nog in bezit is van het GNR), de Commissie voor Welstand en Monumenten om advies gevraagd en de eerdere besluitvorming omtrent de inpassing van een kleinschalig crematorium afgewogen. Er zijn geen redenen die de aanwijzing als rijksmonument in de weg staan.

6. Financiën

n.v.t.

7. Burgerparticipatie

n.v.t.

8. Communicatie

De belanghebbenden (eigenaren) zijn gehoord: GNR

9. Duurzaamheid

Duurzame instandhouding en ontwikkeling van een monumentale begraafplaats van nationale waarde.

10. Rechtmatigheidskader

Monumentenwet 1988.

Formeel bezwaar kunnen belanghebbenden maken tegen het besluit tot aanwijzing bij de minister.

11. Voorstel

1. Besluiten de minister van OC&W positief te adviseren over de aanwijzing van de Begraafplaats Zuiderhof als beschermd rijksmonument
2. De minister in kennis te stellen over uw besluit.

De fracties adviseren de raad positief.

Burgemeester en wethouders van Hilversum,
de secretaris, de burgemeester,

I.C. de Vries

P.I. Broertjes

RAADSBSLUIT

De raad van de gemeente Hilversum,

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 22 april 2014;

BESLUIT:

De minister van OC&W positief te adviseren over de aanwijzing van de Begraafplaats Zuiderhof als beschermd rijksmonument en de minister in kennis te stellen van dit besluit.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering
van 4 juni 2014,
de griffier, de voorzitter,

K.E. Driehuijs

P.I. Broertjes